

РЪКОВОДСТВО ЗА ПОТРЕБИТЕЛЯ

Директива 2005/36/ЕО

**Всичко, което бихте искали да знаете за признаването
на професионалните квалификации**

66 ВЪПРОСА

66 ОТГОВОРА

**Настоящият документ е изготвен с информационна цел. Комисията и службите ѝ
не носят отговорност за неговото съдържание.**

СЪДЪРЖАНИЕ

	<u>Стр.</u>
ВЪВЕДЕНИЕ	6
ПРАВО НА ГРАЖДАНИНА НА ЕВРОПА.....	6
КЪДЕ МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ?.....	7
I. МОЖЕТЕ ЛИ ДА СЕ ПОЛЗВАТЕ ОТ ПРАВА ПО ДИРЕКТИВА 2005/36/ЕО?.....	8
1) Какво желаете — да работите или да учите в друга държава-членка?.....	8
2) Каква професия желаете да упражнявате?.....	8
3) Какво гражданство имате?	9
4) Можете ли да се ползвате от права по директивата, ако сте гражданин на трета държава?	9
5) В коя държава желаете да ви бъде призната професионалната квалификация?	10
6) В коя държава сте придобили професионалната си квалификация?	11
7) Как да разберете дали сте придобили квалификацията си в държава-членка или в трета държава?	12
8) Приложима ли е директивата, ако сте се обучавали дистанционно или в лицензиран филиал на учебно заведение?.....	12
9) Професията, която желаете да упражнявате в друга държава-членка, регламентирана ли е в тази държава-членка (приемащата държава-членка)?	13
10) Какво ще се случи, ако професията, която желаете да упражнявате, не е регламентирана в приемащата държава-членка?	14
11) Дали регламентираната професия, която желаете да упражнявате, е същата като тази, за която притежавате квалификация?.....	14
12) Регламентирана/о ли е във вашата държава-членка по произход професията, която желаете да упражнявате или образованието, което сте получили за упражняването на тази професия?	15
II. КОИ СА ПРИЛОЖИМИТЕ ВЪВ ВАШИЯ СЛУЧАЙ ПРАВИЛА НА ДИРЕКТИВА 2005/36/ЕО?.....	15
13) Какво желаете — временно да упражнявате професионална дейност в друга държава-членка или да се установите в нея за постоянно?	15
A. ВРЕМЕННО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ	16
A.1 Общи правила.....	16
14) На какви условия трябва да отговаряте, за да се ползвате от системата за предоставяне на услуги?	16
15) Какво означава „законно установен“?.....	17

16)	Необходимо ли е да подавате декларация?	17
17)	Как да разберете дали или пред кой орган следва да подадете декларация?.....	18
18)	Каква информация следва да посочите в декларацията?	19
19)	Каква информация не може да бъде изисквана?	19
20)	Какви допълнителни документи към декларацията могат да се изискват?.	19
21)	Има ли право компетентният орган на приемащата държава-членка да изиска да предоставите оригинални документи или заверени копия от тях?	20
22)	Необходимо ли е всички документи да бъдат преведени и трябва ли преводите да бъдат заверени ?	21
A.2 Обща система		21
23)	След като сте подали вашата декларация, в какъв срок можете да упражнявате дейността си?.....	21
A.3 Приложими изключения, когато вашата професия може да породи риск в областта на общественото здраве и безопасност		22
24)	Отговорът на въпрос 23 отнася ли се за всички случаи?	22
25)	Кои професии могат да породят риск в областта на общественото здраве и безопасност?	22
26)	Засегнати ли са секторните професии?	22
27)	Периодично ли се извършват проверки?	22
28)	В случай на проверка на вашите квалификации, трябва ли да предоставяте информация и/или допълнителни документи?	23
29)	Какво решение може да вземе компетентният орган?	23
30)	Каква допълнителна мярка може да ви бъде наложена от компетентния орган и в какви случаи?	24
31)	В какъв срок компетентният орган следва да вземе решение?.....	24
32)	Какво ще се случи, ако компетентният орган не се произнесе в определените срокове?	25
A.4 Правила за упражняване на професията		25
33)	Какви правила трябва да спазвате при упражняването на вашата дейност?	25
34)	Кои правила не се отнасят до вас?.....	25
Б. УСТАНОВЯВАНЕ		26
Б.1 Общи аспекти за всички професии.....		26
35)	Към кого да се обърнете, за да подадете искане за признаване?.....	26

36)	Какви документи може да изисква да подадете компетентният орган на държавата-членка, в която желаете да работите?	26
36. а.	<i>Документи, които се отнасят до всички професии</i>	26
36.б.	<i>Документи, които се отнасят до секторните професии</i>	27
36.в.	<i>Документи, които се отнасят до професии в областта на занаятите, индустрията или търговията</i>	28
36.г.	<i>Документи, които се отнасят до професиите, обхванати от общата система</i>	28
37)	Имате ли право по ваша инициатива да предоставите допълнителни документи и желателно ли е това?	29
38)	Има ли право компетентният орган да изиска да предоставите оригиналните документи или заверени копия от тях?	29
39)	Трябва ли да бъдат преведени всички документи?.....	30
40)	В какви срокове следва да бъде разгледано искането ви за признаване?....	30
41)	Какви са вашите права, ако квалификацията ви бъде призната?	30
Б. 2 Секторни професии.....		31
42)	Как протича разглеждането на вашето искане?	31
43)	На какви условия трябва да отговаряте, за да се ползвате от права за автоматично признаване?	31
-	Лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар и фармацевт	31
-	Акушерка	32
-	Архитект.....	32
44)	Можете ли да се ползвате от системата за автоматично признаване, ако сте придобили квалификацията си преди датата на присъединяване на вашата държава към Европейския съюз?.....	33
-	Лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка и фармацевт.....	33
-	Архитект.....	34
45)	Каква процедура за признаване се прилага, когато автоматичното признаване не е приложимо?	34
Б.3 Професии в областта на занаятите, индустрията или търговията		35
46)	Как протича разглеждането на вашето искане?	35
47)	На какви условия трябва да отговаряте, за да се ползвате от правото за автоматично признаване?	35
48)	Каква процедура се прилага, когато автоматичното признаване е неприложимо?	36
Б.4 Професии, обхванати от общата система		36

49)	Как протича разглеждането на вашето искане?	36
50)	Какво решение може да вземе компетентният орган?	37
51)	Какви допълнителни изисквания може да има към вас компетентният орган?.....	38
52)	Когато се изисква период за приспособяване или изпит, може ли самият компетентен орган да определя дали това да бъде период за приспособяване или пък изпит?.....	38
53)	Как да се подготвите за изпита за правоспособност или за периода за приспособяване?.....	39
54)	Трябва ли сам да намерите подходящо място за провеждане на периода за приспособяване?.....	39
55)	Какво представлява периодът за приспособяване?.....	39
56)	Имате ли право да получавате възнаграждение по време на периода за приспособяване?.....	40
57)	Какво представлява изпитът за правоспособност?	40
58)	Колко изпита за правоспособност следва да се организират годишно?.....	40
59)	Имате ли право да се явите повече от един път на изпита за правоспособност?	40
60)	В какъв срок компетентният орган следва да вземе решение след явяването на изпита за правоспособност или след полагането на периода за приспособяване?.....	41
III. РАЗХОДИ.....		41
61)	Може ли да изискват от вас да поемете част от разходите за разглеждането на вашите документи?	41
62)	Може ли да изискват от вас да платите такса за изпита за правоспособност или за периода за приспособяване?.....	41
IV. ОБЖАЛВАНЕ		41
63)	Какви права имате в случай на обжалване?	41
V. ЕЗИКОВИ ИЗИСКВАНИЯ		42
64)	Имат ли право да изискват от вас да владеете езика на приемащата държава-членка?.....	42
65)	Може ли да изискват от вас периодично да се явявате на изпит за езикови умения?.....	43
VI. КЪМ КОГО ДА СЕ ОБЪРНЕТЕ ПРИ ВЪЗНИКВАНЕ НА ПРОБЛЕМ		43
66)	Кой може да ви помогне на национално ниво?.....	43

ВЪВЕДЕНИЕ

ПРАВО НА ГРАЖДАНИНА НА ЕВРОПА

Правото на гражданите да упражняват икономически дейности в друга държава-членка е основно право, залегнало в Договора за ЕО. Независимо от това, в рамките на правилата за вътрешния пазар, всяка държава-членка запазва правото си по отношение на достъпа до дадена професия да изисква притежаването на специфична професионална квалификация, която обичайно е професионалната квалификация, която се предоставя на национална територия. Това представлява пречка пред свободното движение на квалифицираните лица в Европейския съюз, тъй като лицата, които могат да упражняват същата професия в друга държава-членка, притежават друга професионална квалификация — тази, придобита в собствената им държава-членка.

Поради това европейските институции изготвиха правила, които улесняват взаимното признаване на професионалните квалификации между държавите-членки. Това е предназначението и целта на Директива 2005/36/ЕО от 7 септември 2005 година относно признаването на професионалните квалификации. Макар и признаването да е улеснено, на практика се използват различни методи за признаването на професионалните квалификации. Директива 2005/36/ЕО може да бъде намерена на следния интернет адрес:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:05:08:32005L0036:BG:PDF>

Посочената директива е допълнена от Кодекс за поведение, одобрен от групата координатори за Директива 2005/36/ЕО (в групата са включени представители на държавите-членки). В него се обясняват добрите и лошите национални административни практики в областта на признаването на професионалните квалификации. Този кодекс може да бъде намерен на следния интернет адрес:

http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/future_en.htm#docs

КАК ДА ИЗПОЛЗВАТЕ НАСТОЯЩОТО РЪКОВОДСТВО?

Предназначението на настоящото ръководство е да разясни лесно и под формата на въпроси и отговори какви са вашите права, когато желаете професионалната ви квалификация да бъде призната в друга държава-членка. Ще намерите отговорите на 66 въпроса, подредени по описания по-долу начин.

На първо място, трябва да се уверите, че можете да се ползвате от права по Директива 2005/36/ЕО. За тази цел трябва да прочетете въпросите и отговорите, включени в **раздел I** от ръководството.

Ако можете да се ползвате от права по директивата, трябва да си зададете въпроса дали желаете да упражнявате вашата професия в друга държава-членка постоянно или желаете да я упражнявате временно, като се преместите да живеете за известно време в другата държава-членка или пътувате до там (**вж. въпрос 13**). Правилата на директивата

се различават за тези два случая. Ако желаете да упражнявате професията си временно, като пътувате до друга държава-членка, трябва да прочетете **раздел II.A** от ръководството. Ако желаете да се установите за постоянно на територията на друга държава-членка, трябва да прочетете **раздел II.B** от настоящото ръководство.

Следва да се подчертае, че правилата на директивата се различават в зависимост от упражняваната професия. Съществуват три основни категории професии, които са предмет на различни системи за даване на разрешение, а именно:

— професиите, минималните квалификационни изисквания за които са хармонизирани на европейско ниво: лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка, фармацевт и архитект. В настоящото ръководство тези професии са определени като „секторни професии“;

— професиите в областта на занаятите, индустрията и търговията, включени в приложение IV към Директива 2005/36/ЕО;

— всички останали професии; в настоящото ръководство тези професии са определени като „професии по общата система“.

Следователно, от съществено значение е да се уверите към коя система принадлежи професията, за която вие притежавате квалификация и която желаете да упражнявате в друга държава-членка. В **раздел II** от настоящото ръководство ще намерите обяснения за различните приложими системи.

Накрая, можете да намерите информация по различни практически въпроси като разходи, обжалване, езикови познания и органи за връзка при възникване на проблеми, съответно в раздели **III**, **IV**, **V** и **VI** от ръководството.

КЪДЕ МОЖЕТЕ ДА НАМЕРИТЕ ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ?

- 1) Обща допълнителна информация (достъпна на английски, немски и френски език) относно Директива 2005/36/ЕО можете да намерите на интернет сайта на Европейската комисия:
http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/index_en.htm
- 2) Държавите-членки са длъжни да спазват Директива 2005/36/ЕО. Те трябва да я транспонират в националното си законодателство. В настоящото ръководство обаче липсва информация за националните правила, целящи транспонирането на Директива 2005/36/ЕО. Ползена информация за процедурата на признаване, и по-специално за валидните правила на национално ниво (необходими документи, (не)регламентирана професия, ниво на регламентиране и др.) можете да намерите в националните точки за контакт. Като цяло те са длъжни да ви предоставят нужната информация за признаването на вашата квалификация. Списък на точките за контакт е достъпен на следния интернет адрес:
http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/contactpoints/index.htm
- 3) По отношение на формалностите, които трябва да изпълните в приемащата държава-членка, можете да се обърнете към гишетата за комплексно

обслужване, създадени с Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар¹.

I. МОЖЕТЕ ЛИ ДА СЕ ПОЛЗВАТЕ ОТ ПРАВА ПО ДИРЕКТИВА 2005/36/ЕО?

Въпросите по-долу имат за цел да ви помогнат да проверите дали притежавате или не права по Директива 2005/36/ЕО. Тези права са приложими само ако са изпълнени определени условия.

1) Какво желаете — да работите или да учите в друга държава-членка?

Директива 2005/36/ЕО се отнася само за онези квалифицирани лица, които притежават цялостна квалификация за упражняване на дадена професия в държава-членка и желаят да упражняват същата професия в друга държава-членка.

Директивата не е приложима за лица, които желаят да учат в друга държава-членка, нито за такива, които започват обучението си в дадена държава-членка и желаят да го продължат в друга държава-членка. Последните могат да се обърнат към центрове NARIC, които са компетентни за предоставяне на информация за академичното признаване на дипломите.

<http://www.enic-naric.net/>

2) Каква професия желаете да упражнявате?

Директива 2005/36/ЕО не се прилага за професиите, обхванати от специфични директиви, като например за задължителните одитори, които попадат в приложното поле на действие на Директива 2006/43/ЕО, застрахователните посредници, обхванати от Директива 2002/92/ЕО, адвокатите, които желаят да работят в друга държава-членка с професионалното си звание по произход, обхванати от Директиви 77/249/ЕИО и 98/5/ЕО.

Например в сектора на транспорта съществуват многобройни специфични директиви.

Пример: Вие сте словенски ръководител на полети и желаете да работите в Италия: признаването на вашата професионална квалификация се урежда от Директива 2006/23/ЕО; вие сте чешки пилот на самолет и желаете да работите в Полша: за вас е приложима Директива 91/670/ЕО; също така,

¹ Всяка държава-членка сама решава дали да използва този подход за служителите и специалистите в областта на здравеопазването (с изключение на ветеринарите), доколкото те не са в обхвата на Директива 2006/123/ЕО.

много от професиите в морския сектор се уреждат от Директиви 2005/45/ЕО и 2008/106/ЕО.

Следователно Директива 2005/36/ЕО е приложима за всички професии, които не са обхванати от специфична директива. В базата данни на следния интернет адрес е публикуван неизчерпателен списък на обхванатите от Директива 2005/36/ЕО професии:

http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm?newlang=en

Ако желаете да получите допълнителна информация за обхванатите от Директива 2005/36/ЕО професии, можете да се обърнете към точката за контакт в приемащата държава-членка:

http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf

3) Какво гражданство имате?

Директива 2005/36/ЕО е приложима за гражданите на 30 държави: 27-те държави-членки на Европейския съюз, както и следните три държави: Исландия, Норвегия и Лихтенщайн.

Тя е приложима за лицата, които в момента на представяне на искането за признаване имат гражданство на една от тези 30 държави, дори и преди това да са имали друго гражданство. Директивата се прилага и за лица с двойно гражданство. *Например, може да се приложи за аржентински гражданин, който има и италианско гражданство.*

Следва да се подчертае, че по отношение на признаването на професионалните квалификации за Швейцария има отделни правила.

4) Можете ли да се ползвате от права по директивата, ако сте гражданин на трета държава²?

Директивата е приложима и за граждани на трети държави от семейство на гражданин на Европейския съюз, който упражнява правото си на свободно движение в Европейския съюз³.

Пример: Американски лекар с британска диплома е женен за британска гражданка. Двойката живее във Великобритания, след което решава да се установи в Германия. В този случай признаването в Германия на британската

² Имат се предвид държави, различни от горепосочените 30 страни, с изключение на Швейцария, за която се прилагат отделни правила.

³ Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно правото на граждани на Съюза и на членове на техните семейства да се движат и да пребивават свободно на територията на държавите-членки (ОВ, L 158, 30.4.2004 г.)

медицинска диплома, която притежава американският лекар, се извършва в съответствие с правилата на Директива 2005/36/ЕО.

Директивата се прилага и за граждани на трети държави със статут за постоянно пребиваване⁴. Правата на дългосрочно пребиваващите обаче са по-ограничени от правата на членовете на семейство на гражданин на ЕС. Следователно, директивата не се прилага във Великобритания, Ирландия и Дания и обхваща само постоянното установяване. Тя е неприложима за случаите на временно предоставяне на услуги (вж. въпрос 13.)

Директивата се прилага за гражданите на трети държави, които притежават статут на бежанец в държава-членка⁵. Получилите статут на бежанец в дадена държава-членка следва да се третират като нейни граждани. Ако бежанец е придобил професионална квалификация в друга държава-членка на Европейския съюз, държавата-членка, която му е предоставила статута на бежанец, следва да признае тази професионална квалификация по силата на Директива 2005/36/ЕО.

Пример: По силата на Директива 2005/36/ЕО нидерландска диплома за фармацевт на иракски гражданин, получил статут на бежанец в Белгия, трябва да бъде призната в Белгия. Ако лицето обаче реши да се установи в Дания, правилата на Директива 2005/36/ЕО не се прилагат.

От 19 юни 2011 г.⁶ директивата ще се прилага и за гражданите на трети държави, завършили висше образование и получили предложение за работа (притежателите на т.нар. „синя карта“), но само по отношение на дейностите, които те упражняват в качеството си на наети лица. Тя няма да се прилага за Великобритания, Ирландия и Дания.

5) В коя държава желаете да ви бъде призната професионалната квалификация?

Директива 2005/36/ЕО се прилага в 30-те държави, посочени по-горе във въпрос 3⁷.

⁴ Директива 2003/109/ЕО на Съвета относно статута на дългосрочно пребиваващи граждани от трети страни (ОВ L 16, 23.1.2004 г.)

⁵ Директива 2004/83/ЕО на Съвета относно минималните стандарти за признаването и правното положение на гражданите на трети страни или лицата без гражданство като бежанци или като лица, които по други причини се нуждаят от международна закрила, както и относно съдържанието на предоставената закрила (ОВ L 304, 30.9.2004 г.)

⁶ Директива 2009/50/ЕО на Съвета от 25 май 2009 година относно условията за влизане и пребиваване на граждани на трети държави за целите на висококвалифицирана трудова заетост (ОВ L 155, 18.6.2009 г.)

⁷ За Швейцария има отделни правила.

Тя се прилага за лицата, които желаят да упражняват професионална дейност в друга държава-членка. Това означава, че държавата-членка или държавата, в която желаете да упражнявате професията си, трябва да бъде различна от тази, в която сте придобили квалификацията си. Наличието на „трансграничен“ елемент е задължително. Поради това директивата е неприложима в случаи с национален характер и обхват.

*Пример: Директивата е приложима за инженер с италианско гражданство, изцяло придобил своята квалификация в Италия, който желае да упражнява професията инженер в Испания, както и за кинезитерапевт с френско гражданство, изцяло придобил своята квалификация в Белгия, който желае да упражнява кинезитерапия във Франция.
Тя обаче е неприложима за лекар с унгарско гражданство, придобил своята квалификация в Унгария, който желае да работи в Унгария.*

б) В коя държава сте придобили професионалната си квалификация?

Директива 2005/36/ЕО е приложима, ако сте придобили професионалната си квалификация в някоя от 30-те държави, посочени по-горе във въпрос 3.

Ако сте придобили професионалната си квалификация в трета държава⁸, Директива 2005/36/ЕО не се прилага за държава-членка, в която за първи път в рамките на Европейския съюз е постъпило искане за признаване на професионалната ви квалификация („първо искане за признаване“).

Пример: Вие имате френско гражданство и сте придобили професионалната си квалификация на говорен терапевт (логопед) в Канада. „Първото“ признаване на тази квалификация в държава от ЕО (например Франция) не се урежда от Директива 2005/36/ЕО, а от националното законодателство на държавата-членка.

Директива 2005/36/ЕО е приложима едва от второто искане за признаване, ако изискванията за тази цел са изпълнени.

Пример: След като канадската ви диплома за говорен терапевт (логопед) е била призната във Франция, желаете да упражнявате професията в Белгия.

⁸ Имат се предвид държави, различни от горепосочените 30 страни, с изключение на Швейцария, за която се прилагат отделни правила.

7) Как да разберете дали сте придобили квалификацията си в държава-членка или в трета държава⁹?

Вие сте придобили квалификацията си в държава-членка, ако квалификацията ви е предоставена от компетентен орган на държава-членка и ако сте завършили изцяло професионалното си обучение в държава-членка или ако сте преминали по-голямата част от професионалното си обучение в държава-членка.

Пример: Ако сте се обучавали за инженер в продължение на 5 години, 2 от които в САЩ, а останалите 3 години в Дания, и квалификацията ви е била предоставена от датски орган, вие притежавате датска квалификация, тоест квалификация на държава-членка. Обаче ако сте преминали курс по професионално обучение 3 години в САЩ и 2 години в Дания, дипломата ви е американска, тоест диплома на трета държава. И накрая, ако сте преминали курс по професионално обучение 3 години в Дания, а останалите две години в САЩ, но дипломата ви е издадена от американски орган, притежавате американска диплома. (вж. също въпрос б)

Въпреки това, това основание не се отнася за професиите, минималните квалификационни изисквания за които са били хармонизирани на европейско ниво (лекари, медицински сестри с общ профил, лекари по дентална медицина, ветеринарни лекари, акушерки, фармацевти). Когато държава-членка издава национална диплома за една от посочените професии, тя си остава диплома на държавата-членка, независимо от продължителността на обучението, получено в трета държава. Всъщност държавата-членка може да издаде национална диплома само ако са изпълнени минималните образователни изисквания, предвидени в директивата.

8) Приложима ли е директивата, ако сте се обучавали дистанционно или в лицензиран филиал на учебно заведение?

Директива 2005/36/ЕО не изисква да сте завършили обучението си в държавата-членка, в която е издадена дипломата. Следователно, може да сте се обучавали дистанционно или в лицензиран филиал на учебно заведение. Лицензиран филиал е такова учебно заведение, което е сключило франчайзингов договор с образователна институция, която се намира в друга държава-членка. По силата на това споразумение обучението се провежда в лицензирания филиал на учебното заведение, но придобитото образование се утвърждава от образователна институция, която се намира в другата държава-членка и дипломата се издава от същата тази институция. Тоест дипломата е от друга държава-членка.

⁹ Имат се предвид държави, различни от горепосочените 30 страни, с изключение на Швейцария, за която се прилагат отделни правила.

Пример: Няколко британски университета са сключили франчайзингови споразумения с гръцки учебни заведения. Гръцки гражданин например се обучава за инженер в Гърция в един такъв лицензиран филиал на учебно заведение и след като завърши и положи успешно изпитите си, ще получи диплома за инженер от британския университет. Дипломата е от друга държава-членка.

За да може директивата да се прилага по отношение на диплома от лицензиран филиал, е необходимо обучението, предоставено в лицензирания филиал, да бъде официално валидирано от институцията, която издава дипломата. Необходимо е също така дипломата от лицензиран филиал да бъде същата като тази, издавана, когато обучението се провежда изцяло в държавата-членка, където се намира учебното заведение, което издава дипломата. Освен това е необходимо дипломата от лицензиран филиал да предоставя същите права на достъп до професията в държавата-членка, в която се намира учебното заведение, което издава дипломата.

9) Професията, която желаете да упражнявате в друга държава-членка, регламентирана ли е в тази държава-членка (приемащата държава-членка)?

Директива 2005/36/ЕО се прилага само за регламентираните в приемащата държава-членка професии, тоест за професиите, за достъпа до които или за упражняването на които в приемащата държава-членка съгласно закони, подзаконови или административни разпоредби се изисква притежаването на определени професионални квалификации. Тогава във вашия случай Директива 2005/36/ЕО ще бъде приложима, ако професията, която желаете да упражнявате в дадена приемаща държава-членка, е регламентирана в същата.

Пример: Във Франция съществува закон, в съответствие с който само притежателите на държавна диплома за ски инструктор имат право да упражняват професията на ски инструктор на националната територия. Това означава, че професията ски инструктор е регламентирана във Франция, поради което Директива 2005/36/ЕО е приложима, ако желаете да работите във Франция като ски инструктор.

За да разберете дали професията е регламентирана в приемащата държава-членка, можете да се обърнете към точката за контакт в приемащата държава-членка:

http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf. На следния интернет адрес е публикуван списък (примерен и неизчерпателен) на регламентираните професии, обхванати от Директива 2005/36/ЕО:

http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm?newlang=en

Следва да се подчертае, че професиите лекар, медицинска сестра с общ профил, акушерка, фармацевт, ветеринарен лекар и лекар по дентална медицина са регламентирани във всички държави-членки.

10) Какво ще се случи, ако професията, която желаете да упражнявате, не е регламентирана в приемащата държава-членка?

В такъв случай достъпът е свободен и не е необходимо да искате признаване на вашите професионални квалификации. Можете да започнете да упражнявате професията си в приемащата държава-членка при условия, еднакви с тези за гражданите на тази държава-членка. Не е необходимо да представяте документ за признаване, издаден от официален орган. В този случай стойността на квалификациите ви зависи от състоянието на пазара на труда и от поведението на този пазар и не се основава на правни норми.

Все пак, възможно е професията ви да не е регламентирана като такава в приемащата държава-членка, но да не може да се каже, че нейното упражняване е свободно. В действителност, възможно е вашата професия да не съществува като самостоятелна професия в приемащата държава-членка поради факта, че присъщите на вашата професия дейности във вашата държава-членка по произход са част от друга професия в приемащата държава-членка и по тази причина право да ги упражняват имат работещите в съответната област. Тогава, ако поискате разрешение да упражнявате професията, можете да получите частичен достъп до нея.

Пример 1: Вие сте учител по математика във Франция и желаете да упражнявате тази професия в Германия. В Германия обаче учителите преподават по два предмета. В такъв случай германските органи трябва да ви предоставят частичен достъп до професията, тоест да ви разрешат да преподавате само математика.

Пример 2: Завършили сте обучение за психотерапевт в държава-членка и желаете да работите като психотерапевт в друга държава-членка, в която психотерапията не е самостоятелна професия, а е част от медицината и се упражнява от лекарите психиатри. Не можете да упражнявате тази професия, ако самият вие не сте лекар психиатър.

11) Дали регламентираната професия, която желаете да упражнявате, е същата като тази, за която притежавате квалификация?

Директива 2005/36/ЕО се прилага само ако регламентираната професия, която желаете да упражнявате в приемащата държава-членка е същата като професията, за която сте придобили цялостна квалификация във вашата държава-членка по произход.

Примери: Директива 2005/36/ЕО не се прилага, ако сте придобили цялостна квалификация за упражняване на професията агент по недвижими имоти в Испания, а във Франция желаете да упражнявате професията на адвокат.

12) Регламентирана/о ли е във вашата държава-членка по произход професията, която желаете да упражнявате или образованието, което сте получили за упражняването на тази професия?

Този въпрос не се отнася за професиите лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка и фармацевт. Същото се отнася и за професиите в областта на занаятите, търговията и индустрията, посочени в приложение IV към Директива 2005/36/ЕО, когато те се ползват от автоматичното признаване в рамките на системата за установяване (вж. въпрос 47), както и за архитектите, които се ползват от автоматичното признаване в рамките на системата за установяване (вж. въпрос 43).

Когато професията, за която притежавате необходимата квалификация или полученото образование за упражняването на тази професия не са регламентирани в държавата-членка, в която сте придобили квалификацията си, компетентният орган на приемащата държава-членка може да постави изискване да сте упражнявали въпросната професия поне в продължение на две години в държава-членка, в която професията не е регламентирана (вж. въпрос 9 за определението на регламентирана професия).

Дадено образование се счита за регламентирано, когато нивото и съдържанието му са определени или се контролират от държавата-членка, в която то се провежда. За определението на регламентирана професия направете справка с въпрос 9.

За да разберете дали професията или образованието ви за нея са регламентирани можете да се обърнете към точката за контакт в държавата-членка по произход: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf , На следния интернет адрес ще намерите (примерен и неизчерпателен) списък с регламентираните професии, обхванати от Директива 2005/36/ЕО: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm?newlang=en

II. КОИ СА ПРИЛОЖИМИТЕ ВЪВ ВАШИЯ СЛУЧАЙ ПРАВИЛА НА ДИРЕКТИВА 2005/36/ЕО?

13) Какво желаете — временно да упражнявате професионална дейност в друга държава-членка или да се установите в нея за постоянно?

В зависимост от това дали желаете да се установите в друга държава-членка или само временно да работите в нея, като се преместите да живеете за известно време в тази държава-членка или пътувате до там, се прилага различна система.

Счита се, че се установявате в една държава-членка, когато пребивавате в нея трайно и постоянно.

Пример: Белгийски логопед, който напуска Белгия и отваря кабинет във Франция, се установява във Франция; словашки инженер, нает с безсрочен договор в чешко предприятие, се установява в Чешката република.

В тези два случая правилата от Директива 2005/36/ЕО са приложими по отношение на установяването.

Ако обаче вече сте се установили законно в държава-членка по смисъла на Директива 2005/36/СЕ (вж. въпрос 15) и желаете да упражнявате професията си временно в друга държава-членка, вие сте доставчик на услуга в тази държава-членка и поради това се ползвате от права по Директива 2005/36/ЕО в областта на предоставянето на услуги. Временният характер на предоставянето на услуги се преценява за всеки конкретен случай.

Пример: Испански ветеринарен лекар, който замества в продължение на три месеца във ветеринарен кабинет в Португалия, е доставчик на услуга в Португалия; естонски лекар, който три дни в месеца отива да преглежда пациенти в Латвия, е доставчик на услуга в Латвия; за доставчик на услуга се счита испански професионален водолаз, който отива да работи на петролна платформа във Великобритания за четири месеца.

А. ВРЕМЕННО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ

Когато желаете да упражнявате професията си временно в друга държава-членка, като се преместите да живеете за известно време в тази държава-членка или пътувате до там, подлежите на по-гъвкави правила, отколкото ако желаете да се установите за постоянно, при условие обаче, че отговаряте на определени изисквания. В повечето случаи не подлежите на проверка на вашите квалификации и можете веднага да започнете да упражнявате дейността си. Все пак от вас може да бъде поискано да предоставите определени данни на органа на приемащата държава. Въпросите по-долу имат за цел да ви покажат какви формалности може да се наложи да изпълните, както и да уточнят вашите права в случай на проверка на квалификациите ви или при липсата на такава проверка.

А.1 Общи правила

14) На какви условия трябва да отговаряте, за да се ползвате от системата за предоставяне на услуги?

— Трябва да бъдете законно установен в една от 27-те държави-членки или една от посочените държави: Норвегия, Исландия, Лихтенщайн.

Ако в държавата, в която сте се установили, професията, за която притежавате квалификация, и полученото образование за тази професия не са регламентирани (вж. въпроси 9—12), приемащата държава може да постави изискване да сте упражнявали въпросната професия в държавата на установяване в продължение на две години. Това изискване обаче не може да ви бъде наложено, ако сте архитект, който се ползва от автоматичното признаване (вж. въпрос 43) или ако упражнявате професии в областта на занаятите, индустрията или търговията, посочени в приложение IV към Директива 2005/36/ЕО, и ако можете да се ползвате от условията за прилагане на системата за автоматично признаване при установяване (вж. въпрос 47).

— Трябва да се намирате физически на територията на приемащата държава-членка. Ако обаче предоставяте услуга в приемащата държава-членка, без да напускате вашата държава-членка по произход, се прилага Директива 2000/31/ЕО, отнасяща се до електронната търговия или Директива 2006/123/ЕО, отнасяща се до предоставянето на услуги по пощата или по телефона, а не Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации.

15) Какво означава „законно установен“?

Вие сте законно установен, когато отговаряте на всички условия за упражняване на професия в държава-членка и не ви е наложена забрана, дори временна, за упражняването на тази професия. Можете да бъдете законно установен като самостоятелно заето или като наето лице. Не е задължително да упражнявате ефективно въпросната професия в момента, в който предвиждате предоставянето на услуга.

Пример 1: Вие сте френски архитект, член на професионалния съюз на архитектите. Счита се, че сте законно установен във Франция, дори и все още да не упражнявате ефективно професията на архитект във Франция. Ако обаче не сте вписан в професионалния съюз, нямате статут на законно установено лице.

Пример 2: Работите в Белгия като нает ветеринарен лекар във ветеринарна клиника. Вие сте законно установен в Белгия.

16) Необходимо ли е да подавате декларация?

Това зависи от националното законодателство.

Когато за първи път ще предоставяте услуга на територията на друга държава-членка, тя може да поиска да я информирате чрез декларация. Тук в никакъв случай не става въпрос за искане за разрешение за упражняване на професията.

Директивата не задължава държавите-членки да изискват такава декларация; това е възможност, която държавите-членки следва да приложат в рамките на директивата и на Договора за ЕО. Ако държавата-членка избере да изисква такава декларация, тя е валидна една година. Ако след една година отново желаете да предоставяте услуги на територията на тази държава-членка, тя може отново да поиска да я информирате чрез декларация с валидност една година. Също така може да се наложи да подавате декларация един път годишно, ако в хода на въпросната година възнамерявате да предоставяте услуги на територията на тази държава-членка.

Декларацията трябва да бъде в писмен вид, но можете да я подадете по всякакъв начин: с обикновено писмо, препоръчано писмо, по факс, по електронната поща и др.

Можете да подадете тази декларация във всеки един момент преди предоставянето на услуга за първи път. Приемашката държава-членка може само да постави изискване да подадете тази декларация в определен срок (месеци или дни) преди да започнете да предоставяте услугите си. Необходимо е обаче да знаете, че в зависимост от вашето положение разглеждането на декларацията ви може да отнеме между 0 и 5 месеца (вж. въпроси 23 и 31). Можете също така да подадете тази декларация, ако все още не знаете кога ще започнете да предоставяте услуги в тази държава-членка. При всички случаи, в зависимост от вашето положение, вие трябва да решите кой момент преди предоставянето на услуга за първи път е най-подходящ за подаване на декларация .

Пример: Вие сте немски ски инструктор и желаете за първи път да упражнявате професията си за 2 или 3 седмици в Австрия през следващия сезон, без да знаете къде и кога. Можете да подадете декларацията през юни или юли предходната година, за да сте сигурен при проверка на вашата квалификация, че ще можете да упражнявате професията си на австрийски територия, когато настъпи времето за това. Ако обаче през предходни години вече сте предоставяли услугите си на австрийска територия, вече не е необходимо да проверяват вашите квалификации и можете да упражнявате професията си веднага след като сте изпратили декларацията; тоест можете да подадете декларацията много по-късно, например през ноември или през декември, дори в деня преди да започнете да предоставяте своите услуги.

17) Как да разберете дали или пред кой орган следва да подадете декларация?

Като се обърнете към точката за контакт в приемашката държава-членка: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf

Все пак при желание от ваша страна можете да подадете декларация директно на гише за комплексно обслужване, предвидено в рамките на

Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар¹⁰. На това гише можете да изпълните всички необходими процедури и формалности за упражняването на вашата професия в приемащата държава-членка, включително да подадете декларацията. Такова гише за комплексно обслужване ще бъде въведено в държавите-членки от 28 декември 2009 г.

18) Каква информация следва да посочите в декларацията?

Задължително трябва да посочите вашата фамилия, имена, данни за контакт (адрес, телефон, e-mail и др.), гражданство, професията, за която притежавате квалификация в държавата-членка, в която сте законно установен, и професията, която желаете да упражнявате в приемащата държава-членка.

Трябва също така да предоставите данни за защитата, от която се ползвате по отношение на професионалната отговорност: например наименование на застрахователно дружество, номер на договор.

С цел да се улесни обработката на вашето искане, можете да посочите дали за първи път предоставяте услуги на територията на въпросната държава-членка или става въпрос за годишно подновяване.

19) Каква информация не може да бъде изисквана?

Приемащата държава-членка при никакви обстоятелства няма право да изисква от вас да посочите в декларацията мястото и/или датата и/или продължителността на предоставянето на услугите на нейната територия, нито — в случай че придружавате група клиенти в приемащата държава-членка, броя на участниците в групата. Също така няма право да изисква от вас да посочите адреса си в приемащата държава-членка.

20) Какви допълнителни документи към декларацията могат да се изискват?

Приемащата държава-членка може да постави изискване да приложите към декларацията следните документи преди предоставянето на услуга за първи път или при промяна на ситуацията, установена с един от тези документи:

— **доказателство за вашето гражданство**

— **документ, доказващ, че сте законно установен в държава-членка и не ви е наложена забрана, било то и временна, за упражняване на професията.**

¹⁰ Всяка държава-членка сама решава дали да използва този подход за служителите и специалистите в областта на здравеопазването (с изключение на ветеринарите), доколкото те не са в обхвата на Директива 2006/123/ЕО

Пример за документи, които удостоверяват законното установяване: когато професията е регламентирана в държавата-членка, в която сте законно установен: удостоверение от компетентния орган, от съответния професионален съюз, копие от разрешително за упражняване на професията; когато професията не е регламентирана в държавата-членка, в която сте законно установен: копие на разрешителното за упражняване на професията, извлечение от търговския регистър, удостоверение от професионалната асоциация, удостоверение от работодателя, придружено от справка за социалната сигурност или от справка за данъчно състояние.

Задължително е в документа ясно да бъде посочена съответната професия.

Ако от представения документ не може да се установи дали подлежите на временна или окончателна забрана за упражняване на професията, следва да бъде представен втори документ, удостоверяващ липсата на временна забрана.

Пример: Свидетелство за съдимост, удостоверение от съдебен орган или от полицията и др.

— **доказателство за вашите професионални квалификации.**

Това е квалификацията, която ви дава право да упражнявате професията, когато тя е регламентирана в държавата-членка, в която сте придобили тази квалификация или професионален стаж. Ако професията не е регламентирана, това е квалификацията, която потвърждава полученото образование за упражняването на тази професия или, при липсата на квалификация, вашия професионален стаж (вж. тирето по-долу).

— **Доказателство, че сте упражнявали въпросната професия в продължение най-малко на две години през последните десет години, когато както професията, така и образованието не са били регламентирани в държавата-членка, в която сте законно установен (вж. въпроси 9 и 12).** Можете да докажете това по различни начини: чрез удостоверение от работодателя, справка за данъчното състояние и др.

— **Доказателство, че никога не сте осъждан или признаван за виновен в извършване на наказуемо деяние, ако упражнявате професия в областта на сигурността (напр. охранител от частния охранителен сектор) и ако приемащата държава-членка прилага същите изисквания за своите граждани.**

21) Има ли право компетентният орган на приемащата държава-членка да изиска да предоставите оригинални документи или заверени копия от тях?

Компетентният орган на приемащата държава-членка няма право да изисква от вас оригинални документи; той обаче има право да изисква заверени копия на основните документи, като удостоверения за професионална квалификация, документите, доказващи професионалния ви стаж.

Ако не сте в състояние да предоставите заверени копия на един или повече документи, компетентният орган следва сам да провери автентичността на документа, като се обърне към компетентния орган на държавата-членка, в която сте законно установен.

22) Необходимо ли е всички документи да бъдат преведени и трябва ли преводите да бъдат заверени ?

Компетентният орган на приемащата държава-членка има право да изисква превод на документите само ако това наистина е необходимо за разглеждането на вашите документи.

Заверен превод може да се изисква само за основните документи.

Пример: Удостоверения за професионална квалификация, удостоверения за професионален стаж.

Въпреки това, ако сте лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, акушерка, ветеринарен лекар, фармацевт или архитект, чиято квалификация е посочена в приложение V към Директива 2005/36/ЕО, не може да се изисква заверен превод на вашето удостоверение за професионална квалификация, доколкото това не е от съществено значение за разглеждането на искането ви за признаване. Компетентният орган може много лесно да провери дали наименованието на квалификацията ви съответства на посоченото в приложението наименование.

Компетентният орган на приемащата държава-членка също така няма право да изисква заверен превод на стандартни документи като лични карти, паспорти и др.

Във всеки случай, имате право да изберете дали да заверите преводите при компетентен орган на вашата държава-членка по произход или от приемащата държава-членка. При всички случаи органът на приемащата държава-членка е длъжен да приеме преводите, заверени от компетентен орган на вашата държава-членка по произход.

A.2 Обща система

23) След като сте подали вашата декларация, в какъв срок можете да упражнявате дейността си?

Можете веднага да пристъпите към упражняване на дейността си на територията на приемащата държава-членка; не е нужно да изчакате органът на приемащата държава да ви даде разрешение (при условие, че вашият случай не попада в обхвата на системата за изключения — вж. раздел А.3 по-долу).

А.3 Приложими изключения, когато вашата професия може да породи риск в областта на общественото здраве и безопасност

24) Отговорът на въпрос 23 отнася ли се за всички случаи?

Когато професията, която желаете да упражнявате, може да породи риск за общественото здраве и безопасност, органът на приемащата държава има право да извърши проверка на вашата квалификация, което може да забави упражняването на дейността.

25) Кои професии могат да породят риск в областта на общественото здраве и безопасност?

Можете да се обърнете към точката за контакт на приемащата държава-членка, за да се осведомите кои са професиите, които в тази държава-членка се определят като съдържащи риск за общественото здраве и безопасност.

http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf

26) Засегнати ли са секторните професии?

Държавите-членки не могат да прилагат изключенията по отношение на лекари, медицински сестри с общ профил, лекари по дентална медицина, ветеринарни лекари, акушерки, фармацевти и архитекти, когато те се ползват от автоматичното признаване в рамките на системата за установяване (вж. въпроси 42—45). Те веднага могат да започнат да упражняват професията си (вж. раздел А.2, въпрос 23).

Пример 1: Дипломата на португалски лекар „Carta de Curso de licenciatura em medicina“ се ползва от автоматично признаване и квалификацията му не подлежи на проверка.

Пример 2: Квалификацията на архитект, чието образование не е в съответствие с Директива 2005/36/ЕО, не подлежи на автоматично признаване и следователно може да бъде проверена.

27) Периодично ли се извършват проверки?

Не, вашата квалификация може да бъде проверена само първия път, когато отивате в приемащата държава-членка, за да предоставяте услуга там.

Пример: Вие сте испански кинезитерапевт, който е работил във Франция в продължение на четири месеца през 2002 г., след като испанската ви квалификация е била призната във Франция, и желаете отново да работите в

същата държава-членка за определен срок: квалификацията ви не може да бъде проверявана, тъй като вече е била проверена през 2002 г.

28) В случай на проверка на вашите квалификации, трябва ли да предоставяте информация и/или допълнителни документи?

Органът, на който е възложена проверката на вашата квалификация, може да поиска да му предоставите следната информация относно вашето образование: обща продължителност на обучението, изучавани предмети и техният хорариум, съотношение между теоретичното и практическото обучение. Също така може да бъдете приканени да предоставите информация, свързана с професионалния ви стаж, продължаващо професионално обучение, семинари и обучения, които сте преминали извън рамките на първоначалното ви образование.

Във ваш интерес е да предоставите такава информация, тъй като това може да улесни проверката на вашата квалификация и така да избегнете допълнителни мерки (вж. въпрос 30).

Ако не предоставите тази информация, този орган е длъжен да вземе решение, но той ще го направи въз основа на информацията, с която разполага.

29) Какво решение може да вземе компетентният орган?

Възможностите са много.

— Компетентният орган може да реши, след като разгледа комплекта от вашите документи, да не проверява вашите квалификации.

Пример: Компетентният орган вече е разглеждал подобни квалификации и счита, че притежателите на такива квалификации не могат да причинят сериозни увреждания на здравето и безопасността на ползвателя на услугата.

Компетентният орган може да реши, след като разгледа комплекта от вашите документи, да провери вашите квалификации, да ви разреши или да ви забрани да предоставяте услугата (*Пример: наложена ви е забрана за упражняване на професията в държавата-членка на установяване*) или да ви наложи допълнителни мерки (вж. въпрос 30).

В случай че ви бъдат наложени допълнителни мерки, едва след като ги изпълните ще научите окончателното решение на органа, което ще бъде или да ви разреши да предоставяте услугата (при успешно изпълнение на мярката), или да ви забрани това (при неуспех).

Ако упражнявате професия в областта на занаятите, търговията или индустрията и тази професия представлява риск за общественото здраве и безопасност, компетентният орган може да провери дали имате необходимите години професионален стаж, за да получите автоматично признаване в рамките на

системата на установяване (вж. въпроси 45—47). Ако се установи, че притежавате съответния опит, органът следва да ви разреши да предоставяте услугата. Не могат да се извършват допълнителни проверки, нито пък да ви бъдат налагани допълнителни мерки.

30) Каква допълнителна мярка може да ви бъде наложена от компетентния орган и в какви случаи?

Компетентният орган може да ви наложи допълнителни мерки, ако са налице съществени различия между вашето образование и образованието на приемащата държава-членка и тези различия са от такова естество, че могат да доведат до увреждане на здравето или на безопасността на ползвателите на услугата.

Преди да ви наложи допълнителни мерки, органът следва да провери дали вашият професионален стаж, продължаващо обучение, допълнителни обучения, които евентуално сте преминали, могат да компенсират тези различия. Той обаче може да извърши тази проверка преди да вземе решение само ако сте му съобщили въпросната информация.

Ако компетентният орган не разполага с тази информация в момента, в който е взел решението си да ви наложи допълнителни мерки, преди всичко той следва да ви даде възможност да докажете, че сте усвоили липсващите знания посредством този професионален стаж, продължаващо обучение или допълнителни обучения.

Ако не сте в състояние да докажете това, компетентният орган може да ви наложи полагането на изпит за правоспособност или преминаването на кратък период за приспособяване.

При неуспех следва да имате възможност отново да положите изпит или да преминете нов период за приспособяване.

31) В какъв срок компетентният орган следва да вземе решение?

В най-добрия случай решението да ви се разреши или да ви се забрани да извършвате предоставянето на услугата, или да ви бъдат наложени допълнителни мерки, се взема един месец след получаването на декларацията и на съпътстващите документи (ако не е възникнал проблем при разглеждането на комплекта от вашите документи), и в най-лошия случай — четири месеца след получаването на декларацията и на съпътстващите документи (ако са възникнали затруднения при разглеждането на комплекта от вашите документи).

Ако компетентният орган реши да ви наложи допълнителни мерки, ще научите окончателното му решение едва след като изпълните тези мерки и срокът съответно ще бъде удължен. Допълнителните мерки следва да бъдат организирани през месеца, който следва решението за налагането им.

В резултат на това, в случай че ви бъдат наложени допълнителни мерки и ги изпълните задоволително, ще имате право да предоставяте услугата в най-добрия случай два месеца след като компетентният орган е получил декларацията и съпътстващите документи (ако не е възникнал проблем при разглеждането на комплекта от вашите документи), и в най-лошия случай — пет месеца след като компетентният орган е получил декларацията и съпътстващите документи (ако са възникнали затруднения при разглеждането на комплекта от вашите документи)

По-подробна информация относно сроковете можете да намерите в Кодекса за поведение (по-специално вж. раздел 8 от кодекса): http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/future_en.htm#docs

32) Какво ще се случи, ако компетентният орган не се произнесе в определените срокове?

Ако отговаряте на условията за ползване на права по директивата за свободно предоставяне на услуги (вж. въпрос 14) и компетентният орган не се произнесе в определените срокове, след изтичането на тези срокове можете да извършвате предоставянето на услугите на територията на приемащата държава-членка.

A.4 Правила за упражняване на професията

33) Какви правила трябва да спазвате при упражняването на вашата дейност?

Трябва да спазвате правилата за професионално поведение в пряка връзка с професионалните квалификации, които са в сила в приемащата държава-членка: например, използването на званията за професионална квалификация, правилата в областта на професионалните нарушения, приложимите дисциплинарни разпоредби в съответната област и др.

34) Кои правила не се отнасят до вас?

Това са следните правила:

— получаване на разрешително и записване или членуване в професионална организация. При все това временна регистрация или формално членство може да бъде предвидена/о, ако не забавя и не усложнява предоставянето на услугите. Не трябва да се ангажирате с такова записване, което, при необходимост следва да се извърши от компетентните органи на приемащата държава-членка;

— регистриране в орган за социална сигурност. Необходимо е обаче предварително да информирате този орган за вашата дейност или в краен случай да направите това по-късно.

Б. УСТАНОВЯВАНЕ

Когато се установявате в друга държава-членка, за да упражнявате регламентирана професия, подлежите на проверка на вашата квалификация. Поради това следва да изпълните някои формалности, както и една процедура. Целта на въпросите по-долу е да придобиете яснота относно тези формалности и относно правата ви в рамките на процедурата по признаване.

Б.1 Общи аспекти за всички професии

35) Към кого да се обърнете, за да подадете искане за признаване?

Точката за контакт (http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf) ще ви покаже къде да подадете искането за признаване и ще ви предостави информация за процедурата.

Все пак ако желаете, можете да подадете директно искането си за признаване на гишето за комплексно обслужване съгласно Директива 2006/123/ЕО относно услугите на вътрешния пазар¹¹. На това гише можете да изпълните всички необходими процедури и формалности относно упражняването на вашата професия в приемащата държава-членка, включително да подадете искането си за признаване. Гишето за комплексно обслужване ще бъде въведено в държавите-членки от 28 декември 2009 г.

36) Какви документи може да изисква да подадете компетентният орган на държавата-членка, в която желаете да работите?

36. а. Документи, които се отнасят до всички професии

Компетентният орган на държавата-членка, в която желаете да упражнявате професионална дейност, може да поиска от вас да му представите следните документи:

— **доказателство за гражданство**, например копие от лична карта;

¹¹ Всяка държава-членка сама решава дали да използва този подход за служителите и специалистите в областта на здравеопазването (с изключение на ветеринарите), доколкото те не са в обхвата на Директива 2006/123/ЕО.

— **доказателство, че притежавате удостоверение за професионална компетентност или диплома за завършено образование**, което служи за подготовка за въпросната професия или предоставя достъп до нея (например, копие от удостоверението или дипломата). Във всеки случай, това не може да се изисква от вас, ако отговоряте на изискванията за автоматично признаване въз основа само на професионалния стаж (вж. въпроси 47—49);

— **доказателство за професионален стаж**, ако притежавате квалификация, придобита в трета държава, и тази квалификация вече е била призната от друга държава-членка. В този случай компетентният орган на държавата-членка, в която желаете да упражнявате професионална дейност, може да изиска удостоверение, издадено от държавата-членка, която е признала вашата квалификация, в което се удостоверява, че ефективно сте упражнявали тази професия в продължение на най-малко три години на нейна територия (вж. въпрос 6);

— Когато това се изисква и от гражданите на приемащата държава:

- **доказателство за добра репутация или липса на обявяване в несъстоятелност**, или за това, че няма издадено разпореждане за преустановяване или забрана за упражняването на въпросната професия в резултат на сериозно професионално нарушение или престъпление;

- **медицинско свидетелство за правоспособност**, издадено от компетентен орган, което може да бъде поискано за лекар, който не работи по договор със здравна каса (обща медицина или специалист, според изискването за удостоверение);

— **доказателство за вашето финансово състояние, както и доказателство за застрахователното покритие.**

36.б. Документи, които се отнасят до секторните професии

Компетентният орган на държавата-членка, в която желаете да упражнявате професионална дейност, може да изиска:

- **т.нар. удостоверение за „съответствие“**: това е удостоверение, издадено от държавата-членка по произход, в което се удостоверява, че вашата квалификация съответства на посочената в директивата;

- **удостоверение за промяна на наименование** (освен за архитектите): това е в случай, че наименованието на вашата квалификация, която отговаря на минималните квалификационни изисквания, не съответства на посоченото в съответното приложение към директивата;

- **удостоверение за професионална практика от поне една година**, ако сте акушерка, която е преминала обучение за медицинска сестра с общ профил, след което е преминала обучение за акушерка от 18 месеца, или **удостоверение за професионална практика от поне две години**, ако сте преминали обучение за

акушерка от поне три години, за достъпа до което не се изисква диплома, удостоверение или други документи, които дават право на достъп до университетите или до висше учебно заведение;

• удостоверение на държавата-членка по произход за ефективно и законосъобразно упражняване на въпросната професия (по принцип през поне три последователни години през петте години преди издаването на удостоверението):

- ако сте лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка или фармацевт, който е придобил квалификацията си преди посочената дата в приложение V към директивата и вашата квалификация не отговаря на минималните квалификационни изисквания, както и при други специфични случаи, предвидени от директивата (например дипломи, получени в бившата Югославия или дипломи за медицинско образование по стоматология, получени в някои държави-членки с цел признаване на диплома за лекар по дентална медицина).

- ако сте архитект, който не притежава квалификациите, посочени в приложение V или в приложение VI, както и при други специфични случаи, предвидени в директивата (например, дипломи, получени в бившата Югославия); в някои случаи в удостоверението следва да бъде уточнен също така фактът, че ви е било разрешено да притежавате професионалното звание архитект в държавата по произход преди уточнената дата в директивата и в зависимост от съответната държава-членка.

36.в. Документи, които се отнасят до професии в областта на занаятите, индустрията или търговията

Компетентният орган на държавата-членка, в която желаете да упражнявате професионална дейност, може да изиска:

• удостоверение, издадено от компетентния орган на държавата-членка по произход, в което се посочват естеството на съответната дейност и продължителността на периода, през който сте я упражнявали;

• в някои случаи може да поискат от вас **доказателство за вашето образование.**

36.г. Документи, които се отнасят до професиите, обхванати от общата система

Компетентният орган на държавата-членка, в която желаете да упражняване професионална дейност, може да изиска:

• доказателство, че притежавате поне двегодишен професионален стаж за съответната професия: това доказателство може да се изиска, когато както професията, така и образованието не са регламентирани във вашата държава-

членка по произход, но професията е регламентирана в приемащата държава-членка (вж. въпроси 9 и 12) като следва да бъдат взети предвид всички документи; така например, не сте длъжни да предоставяте удостоверение от компетентен орган, тъй като фишовете от заплата или удостоверенията от работодателя например следва да бъдат приети от приемащата държава-членка; най-важното обаче е в документа ясно да бъде посочена вашата професионална дейност;

- **информация за вашето образование**, но само доколкото е необходимо да се определи евентуалното наличие на съществени различия с образователните изискванията на национално ниво; по общо правило, достатъчно е да предоставите следната информация: информация, свързана с общата продължителност на обучението, изучаваните предмети и техния хорариум, както и, при необходимост, съотношението между теоретичното и практическото обучение.

37) Имате ли право по ваша инициатива да предоставите допълнителни документи и желателно ли е това?

Когато професията ви попада в общата система, във ваш интерес е да предоставите на компетентния орган колкото се може повече допълнителна информация в следните области — професионален стаж, професионално продължаващо обучение, семинари и други обучения извън рамките на първоначалното обучение. Това наистина може да улесни признаването на вашата квалификация и да ви даде възможност да избегнете, изцяло или частично, необходимостта от полагане на изпит за правоспособност или преминаване на период за приспособяване, преди да ви бъде призната квалификацията (вж. въпроси 51 и 52).

Ако не предоставите тази информация, този орган е длъжен да вземе решение, но той ще го направи въз основа на информацията, с която разполага.

38) Има ли право компетентният орган да изиска да предоставите оригиналните документи или заверени копия от тях?

Компетентният орган на приемащата държава-членка няма право да изисква от вас оригинални документи; той обаче има право да изисква заверени копия на основните документи, като удостоверения за професионална квалификация, документите, доказващи професионалния ви стаж.

Ако не сте в състояние да предоставите заверени копия на един или повече документи, компетентният орган следва сам да провери автентичността на документа, като се обърне към компетентния орган на държавата-членка, в която сте законно установени.

39) **Трябва ли да бъдат преведени всички документи?**

Компетентният орган на приемащата държава-членка има право да изиска превод на документите, само ако това наистина е необходимо за разглеждането на искането ви за признаване.

Заверен превод може да се изисква само за основните документи.

Пример: Удостоверения за професионална квалификация, удостоверения за професионален стаж.

Въпреки това, ако сте лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, акушерка, ветеринарен лекар, фармацевт или архитект, чиято квалификация е посочена в приложение V към Директива 2005/36/ЕО, не може да се изисква заверен превод на вашето удостоверение за професионална квалификация, доколкото това не е от съществено значение за разглеждането на искането ви за признаване. Компетентният орган може много лесно да провери дали наименованието на квалификацията ви съответства на посоченото в приложението наименование.

Компетентният орган на приемащата държава-членка също така няма право да изисква заверен превод на стандартни документи като лични карти, паспорти и др.

Във всеки случай, имате право да изберете дали да заверите преводите при компетентен орган на вашата държава-членка по произход или на приемащата държава-членка. При всички случаи органът на приемащата държава-членка е длъжен да приеме преводите, заверени от компетентен орган на вашата държава-членка по произход.

40) **В какви срокове следва да бъде разгледано искането ви за признаване?**

Първо, компетентният орган на приемащата държава-членка потвърждава, че е получил вашия комплект документи и при необходимост в срок от един месец, считано от датата на получаване, ви информира за всеки липсващ документ.

Компетентният орган следва да вземе надлежно обосновано решение в най-кратки срокове след представянето на вашия пълен комплект от документи и най-късно в тримесечен срок за случаите, които попадат в системата за автоматично признаване (вж. въпроси 42—45) и в четиримесечен срок за случаите, които попадат в общата система за признаване на дипломите (вж. въпроси 49—60) и системата за автоматично признаване на професионалния стаж (вж. въпроси 46—48). В случай на неспазване на срока, вж. въпрос 63.

41) **Какви са вашите права, ако квалификацията ви бъде призната?**

Признаването ви дава право да упражнявате въпросната професия. Можете да започнете да упражнявате професията при условия, еднакви с тези за гражданите на приемащата държава-членка. В приемащата държава-членка ще трябва да спазвате правила (законови, подзаконови, административни и деонтологични), еднакви с тези за гражданите на приемащата държава-членка. По-специално, следва да спазвате обхвата на дейност на професията в приемащата държава-членка. При упражняване на професията като наето лице имате право да кандидатствате за длъжности в приемащата държава съгласно съществуващите процедури за подбор на персонал в тази държава (интервюта, разглеждане на кандидатури, конкурси и др.) на еднакви начала с тези за притежателите на национални дипломи.

Б. 2 Секторни професии

Това са професиите, минималните квалификационни изисквания за които са хармонизирани на ниво Европейска общност: лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка, фармацевт и архитект.

42) Как протича разглеждането на вашето искане?

Вашата квалификация по принцип подлежи на системата за автоматично признаване на дипломи (вж. въпроси 43 и 44). Това означава, че компетентният орган на приемащата държава-членка няма право да проверява вашата квалификация и следователно не може да изиска от вас документ, в който се посочва съдържанието на полученото образование.

Ако притежавате квалификация, получена в държава извън Европейския съюз, но квалификацията ви вече е била призната от държава-членка и тази държава-членка е удостоверила, че сте упражнявали въпросната професия поне три години на нейна територия, признаването на вашата квалификация не се извършва автоматично, а въз основа на общата система за признаване на дипломи (вж. въпроси 45 и 49—60).

43) На какви условия трябва да отговоряте, за да се ползвате от права за автоматично признаване?

— **Лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар и фармацевт**

Трябва да притежавате квалификацията, посочена за въпросната държава-членка в приложение V към Директива 2005/36/ЕО (т.е. диплома за образование и евентуално удостоверение към нея). Тази квалификация трябва да потвърждава, че образованието ви съответства на минималните квалификационни изисквания, установени в Директива 2005/36/ЕО. Това обикновено се налага, когато

образованието ви е започнало след посочената дата в приложение V към директивата за съответната квалификация и за съответната държава-членка.

Пример: Вие сте италиански лекар с удостоверение за професионална квалификация „Attestato di formazione specifica in medicina generale“ и сте го получили след 31 декември 1994 г. (вж. приложение V, раздел 5.1.4); това удостоверение потвърждава, че образованието ви съответства на директивата и следователно можете да се ползвате от системата за автоматично признаване.

— **Акушерка**

Трябва да притежавате квалификацията, предвидена за съответната държава-членка в приложение V към Директива 2005/36/ЕО (тоест дипломата за образование и евентуално удостоверението, което я придружава). Дипломата за квалификация е доказателство за това, че придобитото образование съответства на минималните образователни изисквания, установени с Директива 2005/36/ЕО. Обикновено това е така, когато обучението ви е започнало след датата, посочена в приложение V към директивата за съответната квалификация и за съответната държава-членка.

В зависимост от вида на полученото от вас образование, можете да се ползвате или не от системата за автоматично признаване.

Тоест, ако сте преминали курс за редовно обучение като акушерка в продължение поне на две години или 3600 часа, за достъпа до което се изисква диплома за медицинска сестра с общ профил, вие можете да се ползвате от системата за автоматично образование.

Ако обаче сте се обучавали за медицинска сестра с общ профил, след което за акушерка в продължение на 18 месеца, можете да се ползвате от системата за автоматично признаване само ако сте упражнявали професията в продължение поне на една година.

И на последно място, ако сте се обучавали за акушерка най-малко три години, като за достъпа до това образование не се изисква диплома, удостоверение или други документи, предоставящи достъп до университетите или висшите учебни заведения, можете да се ползвате от системата за автоматично признаване само ако сте упражнявали професията в продължение поне на две години.

— **Архитект**

Дали можете да се ползвате от системата за автоматично признаване или не зависи от вида на полученото от вас образование.

За да можете да се ползвате от системата за автоматично признаване, трябва да притежавате квалификацията, посочена за въпросната държава-членка в приложение V към Директива 2005/36/ЕО (т.е. диплома за образование и

евентуално удостоверение към нея). Тази квалификация следва да потвърждава, че образованието ви съответства на минималните квалификационни изисквания, установени в Директива 2005/36/ЕО. Това обикновено се налага, когато образованието ви е започнало най-рано през посочената учебна година в приложение V към директивата за съответната квалификация и за съответната държава-членка.

Пример: Ако сте испански архитект с удостоверение за професионална квалификация „Título oficial de arquitecto“, получено в „Universidad Europea de Madrid“, като сте започнали следването си най-рано през учебната 1998/1999 година (вж. приложение V, раздел 5.1.7), вие можете да се ползвате от системата за автоматично признаване.

Ако обаче сте италиански архитект с удостоверение за професионална квалификация „Laurea specialistica in architettura“, получено от „Politecnico di Bari“, като сте започнали обучението си най-рано през учебната 1999/2000 година, но все още не сте получили дипломата „Diploma di abilitazione all'esercizio indipendente della professione“, която се изисква в Италия освен дипломата за образование (вж. приложение V, раздел 5.1.7), вие не можете да се ползвате от системата за автоматично признаване.

44) Можете ли да се ползвате от системата за автоматично признаване, ако сте придобили квалификацията си преди датата на присъединяване на вашата държава към Европейския съюз?

— **Лекар, медицинска сестра с общ профил, лекар по дентална медицина, ветеринарен лекар, акушерка и фармацевт**

Ако удостоверението ви за професионална квалификацията свидетелства за завършено обучение, започнато преди датата, посочена в приложение V към директивата за съответната квалификация и за съответната държава-членка (Пример: 1 май 2004 г. за чешка медицинска сестра с общ профил – приложение V, раздел 5.2.2 и т.н.) и това обучение не съответства на минималните квалификационни изисквания, все пак може да се ползвате от автоматичното признаване, ако сте в състояние да докажете, чрез удостоверение от държавата-членка по произход, че ефективно и законосъобразно сте упражнявали съответната професия в продължение поне на три последователни години през петте години, които предхождат издаването на удостоверението. Също така, ако вашата квалификация е предмет на някоя от разпоредбите на директивата по отношение на специфични придобити права за съответните професии (например, квалификации, придобити в бившата Югославия или в бившата ГДР и т.н.), трябва да отговаряте на условията по отношение на професионалния стаж, като представите удостоверения в подкрепа на това, за да можете да се ползвате от системата за автоматично признаване на съответното удостоверение.

— Архитект

Ако удостоверението ви за професионална квалификацията свидетелства за завършено обучение, започнато преди посочената в приложение V към директивата учебна година за съответната квалификация и за съответната държава-членка (*Пример: преди 2007/2008 г. за малтийски архитект — приложение V, раздел 5.7.1*), и дори това образование да не съответства на минималните квалификационни изисквания, установени от Директива 2005/36/ЕО, все пак можете да се ползвате от автоматичното признаване въз основа на придобитите права, при условие че притежавате квалификацията за съответната държава-членка, посочена в приложение VI към Директива 2005/36/ЕО (т.е. дипломата и евентуално удостоверение към нея). Трябва да сте започнали образованието си най-късно през посочената учебна година в приложение VI към директивата за съответната квалификация и за съответната държава-членка.

Освен това, ако удостоверението ви за професионална квалификацията свидетелства за завършено обучение, което не е посочено в приложение V или приложение VI към директивата, въпреки това може да се ползвате от системата за автоматично признаване, ако сте в състояние да докажете чрез издадено от държавата-членка по произход удостоверение, че имате разрешение да носите професионалното звание „архитект“ в тази държава преди посочената в директивата дата, и че ефективно и законосъобразно сте упражнявали съответната професия в продължение поне на три последователни години през петте години, които предшестват издаването на удостоверението. Също така, ако вашата квалификация е предмет на някоя от разпоредбите на директивата по отношение на специфични придобити права за съответните професии (например квалификации, придобити в бившата Югославия или в бившата ГДР и т.н.), трябва да отговаряте на условията по отношение на професионалния стаж, като представите удостоверения в подкрепа на това, за да можете да се ползвате от системата за автоматично признаване на съответното удостоверение.

45) Каква процедура за признаване се прилага, когато автоматичното признаване не е приложимо?

Когато автоматичното признаване не е приложимо за вашия случай, се прилага общата система за признаване (вж. въпроси 49—60).

Доколкото в директивата е предвидено алтернативно признаване по общата система само в ограничен брой случаи, възможно е също така общата система да не е приложима за признаването (дясн III, глава I). В този случай имате право да получите признание на вашата диплома въз основа на член 43 от Договора за ЕО относно свободата на установяване. Тогава въз основа на договора компетентният орган трябва да сравни вашето образование с националното като вземе предвид вашия професионален стаж и допълнителното ви обучение. Ако бъдат констатирани различия органът може да ви поиска да преминете тест, стаж или допълнително обучение според националните разпоредби, с цел преодоляване на различията.

Б.3 Професии в областта на занаятите, индустрията или търговията

Когато желаете да упражнявате дейност, посочена в приложение IV, можете да се ползвате от правото за автоматично признаване въз основа на професионалния ви стаж, ако отговаряте на предвидените в директивата условия.

46) Как протича разглеждането на вашето искане?

Въз основа на представените от вас документи компетентният орган на приемащата държава най-напред ще провери дали отговаряте на условията, за да може да се ползвате от правото за автоматичното признаване.

47) На какви условия трябва да отговаряте, за да се ползвате от правото за автоматично признаване?

В зависимост от дейността, която желаете да упражнявате, условията за професионален стаж (евентуално заедно със свързаните с образованието условия) ще бъдат определени съгласно член 17, 18 или 19 от директивата. Въпросният професионален стаж трябва да се отнася за дейността, която желаете да упражнявате в приемащата държава. Директивата определя този стаж според естеството му (самостоятелно заето лице, ръководител на предприятие, наето лице и др.) и според продължителността (брой години, крайна дата на съответния професионален стаж и др.). В някои случаи директивата предвижда и изискване за предварително признато образование.

Например дейностите в областта на козметиката са включени в списък III, 4 от приложение IV към директивата. Следователно се прилага член 19 от директивата. Ако притежавате професионален стаж за три последователни години като самостоятелно заета козметичка в Германия и тези три години са изтекли преди не повече от десет години, професионалният ви стаж е достатъчно основание, за да можете да се ползвате от правото за автоматично признаване в Гърция.

Дейностите в областта на фризьорските услуги обаче са включени в списък I, 3 от приложение IV и в този случай се прилага член 17. Ако притежавате професионален стаж през три последователни години като самостоятелно заета фризьорка в Германия, това няма да е достатъчно, за да се ползвате от правото за автоматичното признаване в Гърция. За тази цел трябва също така да удостоверите, че преди това сте преминали обучение от поне три години, което е признато в Германия, или да докажете, че сте упражнявали дейността като наета фризьорка поне в продължение на пет години. Вие можете също така да се

ползвате от правото за автоматично признаване ако притежавате стаж от поне шест последователни години като самостоятелно заето лице или като ръководител на предприятие в областта на фризьорството в Германия, или стаж от четири години с такава професионална квалификация, наред с признато професионално обучение от поне две години.

48) Каква процедура се прилага, когато автоматичното признаване е неприложимо?

Ако дейността, която желаете да упражнявате в приемащата държава, е посочена в приложение IV към директивата, но не отговаряте на необходимите условия, за да се ползвате от правото за автоматично признаване въз основа на професионалния стаж, за признаването в този случай се прилага общата система (вж. въпроси 49— 60).

(Пример: Вие сте козметичка с едва едногодишен стаж), за признаването в този случай се прилага общата система (вж. въпроси 49— 60).

Б.4 Професии, обхванати от общата система

Тук са включени всички професии, които не се ползват от нито една от двете системи за автоматично признаване, описани в раздел **Б.2 и Б.3**

49) Как протича разглеждането на вашето искане?

1) Компетентният орган, който отговаря за проверката на вашата квалификация, най-напред следва да провери дали сте я придобили в държава-членка, която регламентира или в такава, която не регламентира професията, за която желаете да ви бъде призната квалификацията. Ако държавата-членка, в която сте придобили квалификацията си, не регламентира тази професия, и ако не регламентира и обучението за подготовка за тази професия, компетентният орган има право да поиска от вас да докажете, че сте упражнявали въпросната професия през поне две години от последните десет години (вж. въпроси 9 и 12). Ако не можете да представите доказателство или ако не притежавате такъв професионален стаж, компетентният орган е в правото си да не приложи правилата на Директива 2005/36/ЕО по отношение на искането ви за признаване.

Ако сте придобили квалификацията си в трета държава, компетентният орган ще провери дали ефективно сте упражнявали въпросната професия през поне 3 години в държавата-членка, която първа е признала квалификацията ви. Този професионален стаж следва да бъде доказан с удостоверение, издадено от същата държава. Само тогава можете да се ползвате от правата си по директивата.

2) След това компетентният орган ще провери нивото на вашата квалификация спрямо определените в директивата критерии. Директива 2005/36/ЕО (член 11) разделя професионалните квалификации на пет нива: „а“, „б“, „в“, „г“, „д“ в

зависимост от продължителността и нивото на обучението. Ниво „а“ е най-ниското, а ниво „д“ — най-високото.

Директивата предвижда компетентният орган да не може да откаже признаване на вашата квалификация (виж въпроси 50 — 52), ако тя е класирана на същото ниво като квалификацията, изисквана на национално ниво или като тази, изисквана на следващото по-ниско ниво.

Пример: Изискваната професионална квалификация в приемащата държава-членка е от ниво „в“. Ако вашата квалификация отговаря на ниво „в“ или ниво „б“, директивата е приложима; ако обаче квалификацията ви отговаря на ниво „а“, директивата не се прилага, тъй като разликата в нивото на вашата квалификация и квалификацията, изисквана от приемащата държава-членка, е много голяма.

Допуска се все пак изключение от този принцип, когато изискваната в приемащата държава-членка професионална квалификация се предоставя след обучение от четири години и е класирана в ниво „д“. В този случай компетентният орган не може да откаже да признае вашата квалификация, ако тя е класирана в ниво „д“, „г“ или „в“, тоест до две нива по-надолу.

За да разберете какво е нивото на вашата квалификация и какво е нивото на квалификацията, изисквана от приемащата държава-членка, можете да направите справка с нашата база данни на следния адрес: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm?newlang=en

Също така можете да се свържете с националната точка за контакт на следния адрес: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf

3) След това компетентният орган сравнява вашето обучение с националното обучение, за да провери дали има съществени различия между тях. Под съществени различия се разбират различия с важно значение за упражняването на професията.

Ако компетентният орган открие съществени различия между вашето обучение и националното обучение, той трябва да провери дали тези различия не могат да бъдат компенсирани от професионалния ви стаж или друго допълнително обучение, което сте преминали. Ето защо е важно на компетентния орган да бъде предоставена възможно най-пълна информация в тази връзка.

След приключване на разглеждането компетентният орган взема решение, което трябва да бъде надлежно обосновано.

50) Какво решение може да вземе компетентният орган?

- 1) Той може да реши да признае вашата квалификация (вж. и въпрос 41).
- 2) Може да откаже да признае вашата квалификация. Все пак отказите са по-скоро изключение. Например, даден отказ може да бъде обоснован, ако се

окаже, че професията, за която сте поискали признаване на квалификацията ви, е различна от тази, за която притежавате квалификация.

В замяна на това обаче отказът не е обоснован, ако например разликата в нивото между вашата квалификация и изискваната квалификация от приемащата държава-членка е прекалено голяма, или ако не отговаряте на изискването за две години професионален стаж, тъй като сте придобили квалификацията си в държава-членка, която не регламентира нито въпросната професия, нито предлага обучение, необходимо за упражняването на тази професия. В този случай компетентният орган, разбира се, не е длъжен да прилага директивата, но той е длъжен, въз основа на Договора за ЕО, да сравни вашето обучение с националното обучение, като вземе предвид професионалния ви стаж и допълнителните ви обучения. Ако установи различия, органът може да поиска да ги компенсирате, например като положите изпит, като преминете период за приспособяване или допълнително обучение.

3) Компетентният орган също така може да ви наложи допълнителни мерки преди признаването на вашата квалификация (вж. и въпроси 51 и 52), ако е установил съществени различия между вашето обучение и националното обучение, които не могат да бъдат компенсирани с професионалния ви стаж и/или с допълнителните ви обучения.

51) Какви допълнителни изисквания може да има към вас компетентният орган?

Компетентният орган може да изиска от вас да положите изпит за правоспособност или да преминете период за приспособяване с максимална продължителност три години.

52) Когато се изисква период за приспособяване или изпит, може ли самият компетентен орган да определя дали това да бъде период за приспособяване или пък изпит?

По принцип не. Вие избирате дали да се явите на изпит за правоспособност или да преминете период за приспособяване. Изключения от този принцип съществуват в следните случаи:

— за професиите в областта на правото,

— за професиите, условията за образование за които са хармонизирани, но които не се ползват от правото за автоматично признаване, с изключение на специализирани медицински сестри (вж. въпроси 42—45),

— за професиите в областта на занаятите, търговията и индустрията, посочени в приложение IV към директивата, които не се ползват от системата за автоматично признаване (вж. въпроси 46—48), чиито титуляри желаят да се установят като самостоятелно заети лица или като ръководители на

предприятия, когато професионалната им дейност предполага познаването и прилагането на специфичното действащо законодателство, ако това се изисква и за гражданите на съответната държава;

— за изброените по-долу професии в съответните държави, компетентният орган има право да изиска явяването на изпит за правоспособност:

- Франция: ски инструктор, инструктор по подводно гмуркане, инструктор по парашутизъм, високопланински водач, инструктор по спелеология;
- Австрия: инструктор по ски алпийски дисциплини, инструктор по ски бягане, ски водач, планински водач;
- Италия: ски инструктор, планински водач;
- Германия (Бавария): ски инструктор, инструктор по ски бягане, ски водач и планински водач;
- Белгия: частен детектив.

53) Как да се подготвите за изпита за правоспособност или за периода за приспособяване?

Що се отнася до изпита за правоспособност, компетентният орган или точката за контакт могат да ви предоставят информация за евентуални подготвителни курсове и дори да ви предоставят списъци с препоръчителна литература и/или примерни варианти за изпита (ако има такива).

По отношение на периода за приспособяване, компетентният орган или точката за контакт могат да ви предоставят заключения от успешно преминати периоди за приспособяване и дори да ви предоставят списъци с препоръчителна литература (ако има такива).

54) Трябва ли сам да намерите подходящо място за провеждане на периода за приспособяване?

Приемащата държава-членка може да възложи организацията и провеждането на периода за приспособяване на одобрени учебни заведения и/или преподаватели. Компетентният орган следва да ви предостави списък с учебни заведения/отговорни лица за периода за приспособяване за професията, която желаете да упражнявате. В рамките на възможностите трябва да имате право да изберете сред предложенията в този списък своя наставник през периода за приспособяване и мястото, където да проведете периода за приспособяване. Във всеки случай, условията за провеждане на периода за приспособяване не трябва да са прекалено ограничителни. Мястото на провеждането на периода за приспособяване не трябва да бъде на географско разстояние, което би могло да представлява затруднение.

55) Какво представлява периодът за приспособяване?

Периодът за приспособяване се провежда под ръководството на квалифициран преподавател, като през този период може да се проведе и допълнително обучение. След приключването на периода вие подлежите на оценяване.

56) Имате ли право да получавате възнаграждение по време на периода за приспособяване?

Когато има възможност за това в националните структури на приемащата държава, можете да получавате възнаграждение по време на периода за приспособяване. Това обаче не представлява право.

Приемащата държава-членка определя вашия статут, но когато стажантите на национално ниво се ползват с определен статут, вие трябва да се ползвате със същия статут.

57) Какво представлява изпитът за правоспособност?

Изпитът за правоспособност трябва да е предназначен единствено да провери вашите професионални знания и може да включва само най-важните въпроси, свързани с упражняването на професията, за които са установени съществени различия. Тези въпроси следва да са ясно посочени във взетото от компетентния орган решение; сред тях може да е познаването на деонтологичните правила за съответната професия.

Изпитът за правоспособност може да бъде теоретичен (например писмен изпит) или практически (например каране на ски по писта).

58) Колко изпита за правоспособност следва да се организират годишно?

По принцип броят на изпитите за правоспособност следва да зависи от броя на подадените искания. При всички положения, всяка година следва да се организират поне два изпита за правоспособност. За сезонните дейности, каквато е дейността на ски инструктора, изпитите следва да се провеждат през първата половина на сезона.

59) Имате ли право да се явите повече от един път на изпита за правоспособност?

Да, трябва да имате право да се явите повторно, ако не положите успешно изпита първия път. Във всеки случай, приемащата държава-членка определя броя на поправителните изпити, на които имате право да се явите, съгласно действащите правила на национално ниво.

60) В какъв срок компетентният орган следва да вземе решение след явяването на изпита за правоспособност или след полагането на периода за приспособяване?

В директивата не е определен конкретен срок, но компетентният орган е длъжен да вземе решение възможно най-бързо.

III. РАЗХОДИ

61) Може ли да изискват от вас да поемете част от разходите за разглеждането на вашите документи?

От вас не може да се изисква да поемете част от разходите, когато се ползвате от системата за подаване на декларация в рамките на свободното предоставяне на услуги (вж. раздел А.2, въпрос 23). В действителност, в този случай органът на приемащата държава не трябва да разглежда вашия комплект от документи.

В останалите случаи обаче може да се наложи да платите известна сума за разглеждането на вашето искане. Тази сума обаче не може да превишава реалната стойност на извършената услуга и трябва да е сравнима със сумата, която плащат гражданите на съответната държава при подобни обстоятелства.

62) Може ли да изискват от вас да платите такса за изпита за правоспособност или за периода за приспособяване?

Може да се наложи да платите определена сума за организирането на изпита за правоспособност или на периода за приспособяване. Тази сума обаче не може да превишава реалната стойност на извършената услуга и трябва да е сравнима със сумата, която плащат гражданите на съответната държава при подобни обстоятелства.

IV. ОБЖАЛВАНЕ

63) Какви права имате в случай на обжалване?

В решението за отхвърляне на вашето искане (или налагането на допълнителни мерки — например изпит за правоспособност, период за приспособяване) следва да бъдат посочени мотивите за отхвърлянето. Ако мотивите не се посочени в решението за отхвърляне, имате право да поискате да ви ги съобщят. Ако не сте уведомени за мотивите или искате да ги оспорите, имате право да подадете

жалба пред правораздаващите органи на приемащата държава-членка. Чрез подаването на жалба в приемащата държава-членка ще бъде проверена законосъобразността на решението за отхвърляне съгласно правото на Общността.

В рамките на системата за установяване (вж. **раздел II**) можете да подадете жалба и ако решението не е издадено в определения срок. В действителност, докато не бъде издадено решение вие нямате право да упражнявате професията си на територията на приемащата държава-членка. Обаче в рамките на свободното предоставяне на услуги (вж. **раздел I**) не е необходимо да подавате жалба, тъй като при липсата на решение в определения срок вие имате право да упражнявате професията.

В някои държави-членки е възможно и административно обжалване. Вашата точка за контакт може да ви предостави необходимата информация относно обжалването на национално равнище:

http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/contact-points/info-points_en.pdf

V. ЕЗИКОВИ ИЗИСКВАНИЯ

64) Имат ли право да изискват от вас да владеете езика на приемащата държава-членка?

Приемащата държава-членка има право да изисква от вас да владеете езика на приемащата държава, когато това е оправдано поради естеството на професията, която желаете да упражнявате. Във всеки случай, езиковите изисквания не трябва да превишават обективно необходимото ниво на владееене за упражняването на въпросната професия (речник за устно и/или писмено, активно и/или пасивно владееене на езика).

От друга страна, уместно е да се подчертае, че независимо от това каква е въпросната регламентирана професия, разглеждането на вашия комплект от документи се извършва на езика на приемащата държава-членка и евентуално, ако се изисква изпит за правоспособност или период за приспособяване (вж. въпроси 51 и 52), те се полагат на езика на приемащата държава-членка.

Процедурата по признаването на вашата квалификация и евентуалната проверка на езиковите познания са две отделни процедури. Признаването на вашата професионална квалификация не може да бъде отказано или отхвърлено с мотива, че не притежавате подходящи езикови познания.

Допуска се обаче едно изключение от това правило, когато езиковите познания са част от квалификацията (*например: говорен терапевт, преподавател, преподаващ езика на приемащата държава*).

65) Може ли да изискват от вас периодично да се явявате на изпит за езикови умения?

Приемащата държава-членка не може да изисква от вас периодично да се явявате на изпит за езикови умения. Всеки един от изброените по-долу документи е достатъчно доказателство за езикови познания:

- копие от документите, получени на езика на приемащата държава-членка;
- копие от документ, удостоверяващ владението на езика (езиците) на приемащата държава-членка (например университетска диплома, удостоверение за квалификация, издадено от търговска палата, документ за квалификация, издаден от призната езикова школа като „Гьоте институт“ и др.);
- доказателство за предишен професионален стаж в приемащата държава-членка;

Само в случай, че не сте в състояние да представите някой от тези документи, от вас може да се изиска да се явите на интервю или да положите изпит (устен и/или писмен).

VI. КЪМ КОГО ДА СЕ ОБЪРНЕТЕ ПРИ ВЪЗНИКВАНЕ НА ПРОБЛЕМ

66) Кой може да ви помогне на национално ниво?

1) Можете да се обърнете към националната **точка за контакт**, ако срещнете затруднения в рамките на процедурата за признаване на вашите квалификации.

2) Също така можете да се обърнете към **Службата за ориентиране на гражданите (СОГ)**.

В тази служба независими правни експерти ще ви предоставят безплатно съвети относно вашия случай във връзка с правата ви като европейски гражданин. Отговорите ще получите на вашия език в срок от една седмица.

Допълнителна информация за тази служба можете да намерите на следния интернет адрес:

http://ec.europa.eu/citizensrights/front_end/index_bg.htm

3) Можете също така да се обърнете към мрежата **SOLVIT**.

SOLVIT е мрежа за решаване на проблеми онлайн, в която държавите-членки работят заедно, за да разрешат по практичен начин проблеми, причинени от

неправилното прилагане на законодателството за вътрешния пазар от страна на публичните органи. Във всяка държава-членка на ЕС има център на SOLVIT (включително в Норвегия, Исландия и Лихтенщайн). Тези центрове са част от националната администрация и имат задължението да намират ефективни решения на реални проблеми в срок от десет седмици. Услугите на SOLVIT са безплатни. При все това ви обръщаме внимание, че ако решите да се обърнете към SOLVIT, сроковете за обжалване на национално ниво продължават да текат. Ако обаче решите да подадете жалба на национално ниво, вие вече не можете да се обърнете към SOLVIT.

По-подробна информация за SOLVIT можете да намерите на следния интернет адрес:

http://ec.europa.eu/solvit/site/index_bg.htm